

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ

MK.:

M. R. Štefánik.

Generál Milan Rastislav Štefánik, jehož památky se v minulých dnech vzpomínalo, byl ústřední vojenskou osobností zápasu za obnovení naší státní samostatnosti na rozšířeném československém podkladě.

Když vypukla válka, astronom dr. M. R. Štefánik, syn rodu zvyklého přinášeti velké věci oběti, vidí hned svou dobrovolnou vojenskou povinnost vůči adoptivní francouzské vlasti. Přeložením od pěšího vojska k letectvu vyhýbá se tomu,

že by ho tělesná slabost vzdálila řad bojujících. Svou činností na francouzské a srbské frontě Štefánik ukazuje, že dovede vykonati svou povinnost jako voják.

Má však na paměti svoji domovinu a národní touhu po svobodném životě. Jeho jednání vede myšlenka: „Žiadon národ dosiaľ nepožíval trvalej svobody, keď si ju sám nevydobył a keď ju nesvätil veľkými obeťami na majetku a životoch.“ Jasně vidí, že v tomto neúprosném zápole ní zbraní může československé věci prokázati rozhodující služby především československé vojsko.

Začátkem roku 1916 končí v životě M. R. Štefánika, na těle podlomeného nemocí a zraněním, období činnosti frontového bojovníka. Pro nastávající období, vyplněné především vojenskopolitickými a organizačními úkoly, odnáší si odtud cennou mravní legitimaci k apelu na dobrovolníky a zásobu užitečných zkušeností. Štefánik, vynikající spolupracovník T. G. Masaryka a místopředseda Čs. Národní rady, představuje tu nejen Slovensko, ale zároveň i vojenskou složku akce.

Štefánikova práce má nyní dvoji vojenský cíl. Především snaží se shromáždit co možná velký počet Čechoslováků, ochotných bojovati po boku Dohody. Druhým článkem programu je dáti jejich boji rámec, který by nejlépe sloužil práci za velikým konečným cílem. Jde o samostatné československé vojsko na dohodových frontách.

Štefánik jde nyní do Ruska, Rumunska, Ameriky, Itálie. Někde hledá jen dobrovolníky, jinde jde také o onen závažný formální rámec. V Rusku přispívá k rozšíření České Družiny a proti ruské koncepci „propagačního“ vojska hájí nutnost vojska skutečného a co možná velikého. Má významný podíl na tom, že Francie v prosinci 1917 dává souhlas k vytvoření čsl. vojska ve Francii. Na jaře 1918 vede v Římě jednání o zřízení našeho vojska v Itálii, jemuž se dostává ještě širší autonomie než ve Francii. I když nezjednodušujeme přespříliš věci a nepřehlížíme pomoc, kterou Štefánik nachází u jiných pracovníků či předchůdců na tomto poli, přece je třeba říci, že tyto významné úspěchy jsou těsně spojeny s jeho jménem.

Zbývá ještě úloha, kterou vykonává již jako člen pražské vlády. Je to cesta k sibiřské armádě. Pomáhá uvnitř zabezpečiti toto vojsko, které bojuje na samostatné frontě, když už se v Paříži sjednávají smlouvy o novém evropském pořádku. Po návratu do Evropy stará se o dopravu této armády do vlasti. Návštěva u československého domobraneckého vojska v Itálii je posledním služebním činem Štefánikovým.

Pro naši brannou moc a pro celý československý národ je generál M. R. Štefánik, první ministr vojenství a frontový letec, jenž se již v první polovici války snaží vytvořiti první československou leteckou jednotku, průkopníkem a symbolickým představitelem československého letectví.

V generálu M. R. Štefánikovi ztratilo Československo muže, u něhož se veliká, ba obrovská mravní autorita, obklopující vynikajícího spoluvůdce československé národní jednoty a státní samostatnosti, spojovala se smýšlením a zkušenostmi vojáka, shromážděnými na frontách i při organizačních úkolech, ve styku s předními vojenskými osobnostmi válčící Dohody. V národě, opouštějícím tak dlouhé období politické nesamostatnosti, byla to tedy osobnost obzvláště významná a cenná. Proto ani význam vykonaného díla, s nímž je památka Štefánikova nerozlučně spjata, nezastírá skutečnost, že pro československou brannou moc katastrofa 4. května 1919 znamenala ztrátu těžkou a v jejích počátcích na domácí půdě nenahraditelnou.

V. J. Hauner:

Generál Sarraíl †.

Maurice Paul Emmanuel Sarraíl, který se narodil 6. dubna 1856 v Carcassonu, patřil k těm francouzským generálům, o kterých se za války nejvíce mluvilo. Ne proto, nebo chceme-li, nejenom proto, že jeho výkony na sebe upozorňovaly, nýbrž proto, že jeho jméno bylo v souvislosti s politickými

fluktuacemi válečného období a dokonce i po válce, kdy jiní velcí velitelé již zůstali na trvalém a zaslouženém odpočinku. A právě politika je to, co Sarraila znemožňuje posuzovati zcela objektivně, poněvadž jí děkuje za mnohé svoje úspěchy i neúspěchy.

Vychován byv v St. Cyru byl promovován 1877 jako pěchotní důstojník a sloužil zprvu u myslivců; stal se r. 1901 velitelem pěchotní školy v St. Maixentu, byl r. 1907—1911 náčelníkem pěchotní sekce v ministerstvu války, kde již dříve (1900) se uplatnil jako adjutant ministra generála Andrého, známého z doby Combistů, který nemilosrdně odstraňoval z armády všechny důstojníky, podezřelé z monarchistických a klerikálních sympatií. Roku 1911 generál divise byl od I. XI. 1913 velitelem VIII. sboru, který 24. IV. 1914 zaměnil za sbor VI., s nímž se v srpnu vyznamenal za operací III. armády (gen. Ruffey), jež neúspěšně skončily ústupem k Verdunu. Jmenován byv 2. září po odvolání Ruffeyově velitelem této armády, zaujal pevné postavení po obou stranách verdunské výspy a jeho zásluhou jest, že neustoupil za Verdun, nýbrž drže se pevně proti útokům korunního prince, umožnil Joffreovi zretablovati na Marně frontu a stal se čepem otočky středu a levého křídla francouzského, vrcholící bitvou na Marně, a končící deštižením Aisny. Sarraillova defensiva, vedená stálými nárazy ofensivními, přispěla tak. vedle prozíravosti Galliého a útočného elánu Maunouryho, především k strategickému úspěchu marnské bitvy.

V zákopové části války, která pak nastala, neuplatnily se Sarraillovy význačné vlastnosti: podnikavost a ofensivnost; vedle toho politické pletichy strany radikálně-socialistické, k níž se hlásil, znemožňovaly neb aspoň oslabovaly jeho postavení ve Francii. Nemoha však pro své zásluhy býti odvolán, byl aspoň přeložen a stal se v říjnu 1915 vrchním velitelem nově zřízené soluňské fronty.

Je známo, že fronta tato vznikla ze slibu Dohody, daného Srbsku v létě 1915, kdy se očekávalo, že Bulharsko se připojí k ústředním mocnostem, které mu lacino mohly slíbiti území, jehož Dohoda nemohla dobře žádati na Srbsku. Srbsko tehdy navrhlo Dohodě preventivní ofensivu proti Bulharsku; Dohoda odmítla doufajíc dosud v pomoc Řecka, které bylo smlouvou zavázáno připojití se k Srbsku, napadenému více než jedním protivníkem. Ježto Srbsko v řeckou pomoc nevěřilo — znajíc dobře germanofilské smýšlení krále Konstatina — slíbila Dohoda, že mu sama nahradí oněch 150.000 mužů, které by ztratilo ustoupením Řecka od smlouvy. Ježto pak operace na Gallipoli se definitivně nezdařily a Dohoda chtěla zachovati svoji prestiž v Orientě, počala s převážením divisi, určených k Dardanellám, do Soluně, kde měla vzniknouti armáda, jež by zachránila Srbsko, stísněně se čtyř stran německou, rakouskou a dvěma bulharskými armádami.

Je známo též, že dohodová akce, jako skoro všechny její akce v prvních letech války, přišla pozdě; nežli bylo u Soluně shromážděno 150.000 mužů, bylo Srbsko dávno zaplaveno nepřátelskými vojsky a zbytky jeho armád na ústupu Albanií k Jaderskému moři. Sarraíl, který se 12. října ujal v Soluni velitelství prvních anglo-francouzských kontingentů (2½ divise), zahájil 3. listopadu postup, aby ulehčil Srbům situaci, ale nemaje dostatečných sil, abv se udržel proti Bulharům (2. armáda, gen. Todorov) v posunutém postavení u Krivolaku, byl nucen ustoupiti zpět na Soluň.

Otázka, má-li soluňská fronta vůbec ještě význam, když Srbsko bylo poraženo, zaměstnávala pak politické i vojenské kruhy po celý rok 1916. Falkenhayn nevyužil vítězství nad Srbskem k postupu na Soluň, jak si přál Conrad, aby učinil na Balkáně tabulam rasam; jednak z důvodů politických, aby nepopudil proti Německu Řecka, jehož národ sympatisoval s Dohodou, jednak proto, že potřeboval již svoje balkánské divise proti Verdunu, kde připravoval pro únor ofensivu. Dohoda sice neměla přímého zájmu na Balkáně po fiasku dardanellské a srbské akce, ale držíc pevnou posici u Soluně působila stálým

lákadlem na Řecko, upoutala na Balkáně Bulhary, kteří by jinak byli se mohli obrátiti proti Rumunsku, o jehož připojení také jednala, a konečně znemožnila tím Německu vytvořiti si na Peloponnésu základnu pro ponorky, jež by ohrožovaly Suezský průplav.

Sarrailovi patří zásluha, že heterogenní soluňskou armádu usadil v zákopech od Orfanské zátoky až k Dogandži a zřídil tak v obvodu asi 130 km pevné předmostí k budoucím eventuálním výpadům proti německé a bulharské armádě. Srbové, zreorganisovaní na Korfu, vrátili se v počtu dvou armád (120—150.000 mužů) rovněž do Soluně a hořeli touhou, uplatnit se při znovudobytí své vlasti.

Soluňská armáda byla však pastorkem dohodových generalissimů, kteří v ní viděli zbytečné plýtvání sil („les 300.000 embusqués de Sarrail“) a nechtěli jí poskytnouti patřičných technických prostředků, aby se mohla odvážit dlouhodobé ofensivy. Předpisovali sice jejímu veliteli občas útoky, hlavně když sami na jiných bojištích byli v úzkých, ale tyto akce nikdy nebyly považovány za akce rozhodujícího strategického významu. A tak na Soluňské frontě se uhostila nečinnost, podporovaná ještě svízelnými poměry dopravními, terénními a politickými. A tu Sarrailovy diplomatické schopnosti se ukázaly naprosto nedostačujícími. Situace byla choulostivá: neurčité postavení Řecka a Rumunska téměř po celý rok 1916; armáda složená z kontingentů 6 národů: francouzského, anglického, srbského, italského, ruského (1 brigáda) a na konec i řeckého, a mimo to nejasně stanovená pravomoc Sarrailova, které na př. neuznával Milne, velitel britských divísi, a kterou jen z části respektovali Italové, jejichž zájem v Albanii byl poněkud odchylný od zájmu Dohody v Soluni. Sarrailovi se nepodařilo po celou dobu jeho vrchního velitelství ani získat sympatie všech zúčastněných národností, ani přesvědčiti je o své strategické vážnosti, poněvadž byl u nich považován za politického generála, který se při svých operacích dívá vždy jedním okem do Paříže, jak se tam mění politická situace. Mimo to byl ve stálých rozporech s gen. Cordonnierem, velitelem francouzského kontingentu, jenž přišel do Soluně ze západní fronty, byl zvyklý na metodické operace tamější a nemohl se dobře přizpůsobiti taktice Sarrailově, jenž tvrdil — myslíme správně — že proti Bulharům není třeba vésti válku tak „technicky“ jako proti Němcům.

Bulhaři, kteří zatím obsadili řeckou tvrz Ruppel, jejíž posádka 26. května se dobrovolně vzdala, nabyli tím pevné opory na východní části fronty a zahájili pak 17. srpna všeobecnou ofensivu; srazili Francouze k ústí Strumy, na západě pak zahnali Srby z Floriny a opanovali Ostrovo. Sarrail odpověděl protiútokem, či lépe vratnou ofensivou, poněvadž stálými odklady počala až 11. září: Srbové u Gorničeva prolomili bulharskou frontu a vzali 32 děl, ale nejsouce od Cordonniera dostatečně a rychle podporováni, nemohli využití svého úspěchu a Bulharům se podařilo zakopatí se pevně u Brodu. Celá ofensiva byla špatně sladěna, neboť Angličané se k ní připojili počátkem října a Francouzi a Srbové v ní pokračovali zase až po polovici téhož měsíce. Cordonnier chtěl obchvat, kdežto Sarrail byl pro prudký frontální útok; když útok ten se 14. října nezdařil, došlo k prudké scéně mezi oběma generály za přítomnosti řady dohodových důstojníků, která ovšem Sarrailovi na vážnosti nepřidala. Věc došla tak daleko, že Sarrail po odjezdu Cordonnierově musil podřídit francouzská vojska srbskému generálu Mišićovi, který jediný měl dosti autority i vojenského věhlasu, aby mohl utvrdit jejich morálku. Mišić zahájil 12. listopadu nový útok na levém křídle fronty, jehož výsledkem bylo obsazení Bitolje 19. listopadu; první skutečný čin soluňské armády. Bulhaři byli v plném ústupu na Prilep a vážná ofensiva Francouzů a Angličanů mohla způsobiti pád celé fronty, ale Sarrail postup zase odložil a tak se podařilo Němcům zastaviti bulharský ústup a spraviti frontu na severu od Bitolje. Zatím však nastala porážka Rumunů, čímž bylo lze Bulharům zesílit vojska na Balkáně, takže Sarrail obdržel rozkaz, aby přerušil další postup a vybudoval obrannou čáru Prespa—Kajmakčalan—

Vardar—Dojran—Struma—moře. Tato fronta se nepohnula v podstatě až do září 1918.

Pro svoje neúspěchy měl Sarraill těžkou posici nejen na místě samém, nýbrž i v hlavních stanech evropských; jen to, že na mezispojenecké konferenci, konané v Římě v lednu 1917, již se účastnil, učinil na Lloyda George dobrý dojem, zachránilo ho od odvolání ze Soluně. Konference předepsala novou ofensivu na jaro, současnou se zamýšlenou ofensivou Nivellovou, která se však opozdila pro Hindenburgův ústup na Siegfriedovu čáru. Sarraill začal 12. března, podle původního plánu, pohybem mezi Oclridou a Prespou, který však brzy byl zastaven; druhá část ofensivy, poutací útok Britů u Dojranu na Dub, nedostala se přes první bulharskou posici, třetí jednání, útok francouzsko-italsko-ruský na jižní crnského ohbí byl — proti názoru Italů — proveden frontálně a následkem toho s velikými ztrátami, a konečně, *punctum saliens* celé ofensivy, rozhodující útok Srbů na zásadě nedosáhl žádaného úspěchu, jednak pro rozvrat v srbské armádě samé (t. zv. Apisova aféra), jednak pro nedostatek důvěry v soulad operací, stále měněných a odkládaných. Sarraill byl 24. května nucen zastavit všechny pokusy, dosáhnouti u Soluně rozhodnutí.

Tím byla též skončena jeho činnost za války. Koncem roku (14. XII.) nově ministerstvo Clemenceauovo na zákrok anglické a italské vlády — a prý též na přání Fochovo, jenž byl tehdy náčelníkem hlavního štábu — odvolalo Sarrailla, nahradivši ho generálem Guillaumatem, jenž pak za své krátké působnosti v Soluni nemohl učiniti nic jiného, než utvrditi morálku armády, velmi porušenou. Při odvolání Sarraillově hrály úlohu též vlivy politické, neboť Sarraill, jako stoupenec politické levice, byl podezříván ze styků s defeatisty, kterým vytýkány sympatie k levicovým kruhům Německa a Ruska.

Sarraill byl brzy potom, dosáhnuv hranice stáří, přeložen do pense a vystoupil 1919 jako neúspěšný kandidát radikálně-socialistický; teprve když jeho strana 1924 zase přišla do vlády, byl reaktivován a poslán v listopadu jako vrchní komisař do Syrie (po generálu Weygandovi). Tam však za sporu různých kmenů projevily znovu nedostatky politického taktu, což přispělo k neklidu, z něhož vznikla vzpoura mezi Drusy, kterou krutě trestal bombardováním domorodé čtvrti v Damašku. Následek toho byl všeobecný odpor proti guvernérovi, jenž se nedovedl také shodnouti s francouzskými katolickými misii, požívajícími v Orientě značné vážnosti, a tisk žádal jeho odchod. Po vyšetřování, provedeném gen. Dupontem na rozkaz vlády, byl v říjnu 1925 zbaven svého místa. nahrazen p. de Jouvenelem, a žil od té doby v ústraní v Paříži, kde zemřel 23. března t. r.

Sarraill byl bez odporu vynikající zjev mezi francouzskými vojevodci, ale jeho temperament, jeho nedostatek diplomacie a konečně i jeho politické zabarvení zbavovaly ho patřičné objektivnosti a překážely mu i u spojenců i ve veřejnosti ve vlastní zemi. Nevykonal toho, čeho by jinak jistě byl býval schopen, jak ukázal u Verdunu, jako prostý velitel úseku; jeho jméno bylo příliš vtahováno do nechtutného zápasu politických stran. O svých zkušenostech na Východě napsal spis: *Mon commandement en Orient*, 1920, který, ač je psán značně pro domo, zůstane vždy cenným dokladem historie tohoto zanedbaného bojiště.

V. J. Hauner:

Vojvoda Stepan Stepanovič †.

Maršál Stepanovič, jenž zemřel 27. dubna v Čačaku, patřil k oné generaci jugoslávských sokolů, která prodělala všechny války na Balkáně od prvních osvobozovacích bojů poplatného knížectví let 70tých minulého století, až do znovuzřízení velkého srbského státu 1918. Nar. 28. II. 1856 v Kumodražu u Bělehradu, tento syn srbského sedláka vystudoval gymnasium a vstoupil do vojenské školy,

ale skončil ji prakticky dříve než teoreticky: účastniv se se zdarem povstání r. 1876 a války 1877—8, stal se důstojníkem ještě před absolutoriem školy. R. 1885 jde již jako nadporučík znovu do pole proti Bulharům — kterým teprv o 28 let později odplatil svůj dluh ze slivnického tažení — a prochází pak všemi stupni vojskového důstojníka, až se r. 1907 stává generálem.

V té době srbská armáda je v nejintenzivnějším obrodném hnutí. Na Balkaně vše; chystá se mladoturecký převrat, anexe Bosny a Hercegoviny, srbská srdce tlukou silně a armáda, na kterou celý národ spoléhá jako na exponenta „většího Srbska“, nesmí zklamat naději, jež se k ní upírají. Stepa — jak lidově nazýván — je jedním z budoucích championů; pracuje intenzivně v řadách mužstva, jež miluje a pro něž žije. Roku 1908 se Srbsko cítí dosud slabé a podrobuje se diktátu Rakouska a velmocí, r. 1912 proti odvěkému nepříteli, opřeno jsouc o tři spojence, zahajuje ofensivní kampaň. Stepanović vede 2. armádu, skládající se z timocké divise I. výzvy a VII. divise bulharské gen. Toševa; její operační cíl je Ovče polje a manévr do boku hlavní turecké masy, která tam měla být soustředěna. Když však po bitvě u Kumanova (24. října) se ukázalo, že hlavní turecká vojska v Makedonii jsou již poražena a ustoupila na Bitolj, odvolali Bulhaři Toševa k Drinopoli a místo svých slíbených 100.000 mužů pro makedonské tažení žádají naopak srbského spojence o pomoc do Thrakie, kde jejich vojsko sotva dovede zvládnouti oba úkoly, jež se tam naskytají: porazit hlavní tureckou armádu na Kara-agači a cernovat Drinopol. Stepanović odchází tedy již 16. října s timockou divisí a 38 kusy hrubé srbské artilerie (z brusu nové houfnice, které pak provedly hlavní úkol při bombardování pevností) k Drinopoli, kam 23. října odeslána též dunajská divise II. výzvy, a obsazuje severozápadní úsek od řeky Ardy přes Maricu na sever až k Sekju svými 28 prapory, které, zesílené, čítají plných 47.000 mužů.

Srbové mají proti sobě silná předsunutá opevnění na Papaz-tepe a za nimi další Kazan-tepe, Karadjos-Tabya a Echil-tepe, hájená tureckými pluky 99., 100. a mysliveckým vedle jiných drobnějších jednotek. Dne 24. března 1913 — po přestávce několika měsíců, ztrávených jalovým vyjednáváním s tureckou vládou — nastává hlavní dělostřelecký útok. Srbské houfnice na západní frontě, slaběji opevněné a proto zvolené k hlavnímu bulharskému útoku, se rozhovoří; 25. dochází k soustřednému útoku na obou frontách pevnosti. Srbové, nemajíc na této straně hrubého dělostřelectva a nucení útočiti na pevnější tvrze, nepokračují tak rychle jako Bulhaři, kterým srbské kusy razily cestu; nicméně 25., v den kapitulace Drinopole, proniknou rovněž do města a major Gavrilović, ze štábu Stepanovičova, zajímá guvernéra Šükri-pašu ve tvrzi Hadarlaku.

Srbové při útoku zajali 17.000 mužů a ukořistili 190 děl; již z toho je patrné, že jejich účast při vzetí pevnosti byla podstatná.

Je známo, že z politování hodného sporu o tureckou kořist vznikla pak 30. června druhá bulharská válka, v níž Bulharsko zahájilo nepřátelství proti svým dosavadním spojencům. Stepanović stojí opět v čele 2. armády na bojišti sice podružném, ale strategicky neméně důležitém: hájí v prostoru u Pirotu týl hlavní srbské masy, bojující na Bregalnici. Má proti sobě 1. a část 5. bulharské armády generálů Kutinčeva a Petrova. Hájí tři úseky: timocký, nišavský a vlasiňský se svou starou timockou divisí I. výzvy a šumadijskou II. výzvy. Na frontě před ním je polopermanentní pevnost Zaječar, která mu poskytuje dobrou ochranu. Strategický cíl 1. bulharské armády byl útoky na Zaječar a Knjaževac proniknouti do údolí Moravy na Niš a přehrznouti tím hlavní komunikační tepnu, vedoucí ke Skoplji, k 1. a 3. srbské armádě. Bulhaři útočí třemi kolonami (divisemi, bulharská divise = 24 praporů, tedy vlastně armádní sbor) na Zaječar, Knjaževac a Sventi Nikola. Kolona postupující na silně opevněný Zaječar vzata však s boku srbskými vojsky III. výzvy, hájícími tamní úsek, vržena na Vidin a rozprášena tak důkladně, že se po celou další dobu již neobjevila; Srbové mohli pak přikročit k obléhání Vidina. Knjaževacká kolona,

postupující od Bělogradčiku, zatlačila sice Srby k Nišavě a zmocnila se 7. července Knjaževce, ale po porážce pravé kolony zůstala viseti ve vzduchu a ohrožena jsou v týle vítěznými Srby od Zaječaru, ustoupila sama na vlastní území k Bělogradčiku. Nejtěžší boje byly na levém bulharském křídle, u nejsilnější bulharské kolony (1½ divise), postupující přes Sv. Nikolu. Tato kolona se zapletla 7. a 8. července v prudký boj o Drenovu Glavu. Stepanović, vida nebezpečí, hrozící slabé tamní posádce, rychle dirigoval veškeré posily na tento úsek a Bulhaři byli nuceni ustoupit. Srbové 9. července pronásledovali až za hranice.

Dne 13. VII. přešli Srbové k ofenzivě na celé severní frontě. Odrážejíce prudké bulharské protiútoky, pokračovali nezadržitelně do bulharského území, svedli 21. VII. vítěznou bitvu u Bělogradčiku, kde 1. bulharská armáda na hlavu poražena, a téhož večera vtáhli do města, ukořistivše 30 děl a množství jiného materiálu. Dne 22. počali s obléháním Vidinu, kterého nevzali jen proto, že 30. uzavřeno příměří.

Zatím co III. srbská výzva provedla tyto vítězné boje, odrazila timocká divise u Pirotu všechny útoky I. a V. bulharské divise armády Petrovovy a šumadijská divise na jižním úseku u Vlasiny útoky dalších částí 5. bulharské armády (X. divise). Boje tam byly velmi urputné a Stepanović musil několikrát zakročit, aby zarazil bulharský postup k Moravě. Kritický den byl 27. VII., ale situace na ostatních frontách způsobila i tam příznivý obrát.

Stepanović vrátil se z války jako národní hrdina. Ale řada jeho úspěchů dosud nebyla dovršena. Vypukla světová válka. Stepanović se stává opět velitelem II. armády, která v síle 68 praporů (divise moravská I., timocká I., šumadijská I. a timocká II. spolu s divisí jezdeckou) tvoří hlavní manévrovací masu srbských armád v prostoru Arandělovac—Lazarevac—Bělehrad. Její úspěch za první rakousko-uherské ofenzivy (od 11. do 24. VIII. 1914) je znám. Stepanović to byl, jenž zahájil 18. VIII. rozhodující protiútok po hřebtech Cer a Iverak, který 19. VIII. smetl VIII. rakouský sbor ve zmatku přes Lješnicu, jadarské údolí a přes Drinu. Dne 20. VIII. je cerská bitva rozhodnuta, 22. VIII. celá drinská linie je opět pevně v rukou Srbů, kteří zajali 50.000 nepřátel, většinou vojáky armády Stepanovićovy. — Při druhé ofenzivě Potiorkově (kolubarské tažení) 2. armáda nehrála tak vynikající úlohu, ježto těžiště bojů se přesunulo na 1. a 3. armádu, nicméně i tam její podíl na vítězství, zejména tuhou obranou severního úseku fronty proti Kraufovu sboru, byl značný.

Na podzim 1915 Stepanović ještě jednou se nachází na svém starém bojišti z r. 1913. Opět 2. armáda z prostoru Vranja—Piroć chrání Niš a údolí Moravy před bulharským útokem. A opět Stepanović skvěle provádí svůj úkol; žel, že celkově srbské síly jsou nedostatečné a nemohou, jsouce odkázány samy na sebe, odvrátit konečnou katastrofu. Stepanović má proti sobě část 1. bulharské armády gen. Bojadeva (druhou část zdržoval Gojković); hájí každou píď srbské půdy a jen pomalu ustupuje koncem října na Belu Palanku, kde zadržuje ještě po řadu dní bulharský postup mistrnými operacemi, které ukazují veškerou jeho vojevůdcovskou genialitu. Bohužel, nebylo lze učiniti nemožné; vojvoda Putnik, jsa k tomu přinucen operacemi na jiných bojištích, zejména ústupem 4. armády Gojkovićovy, dává povel k ústupu na západ a Stepanović 5. listopadu vyklizuje Niš a všechna srbská vojska se stahují na Kosově, aby si od 20. XI. vybojovala aspoň ústup Albaníi.

Po reorganizaci srbského vojska, jehož zbytky takřka kouzlem do r. 1918 vzrostly opět na dvě armády, ocitá se Stepanović zase v čele své milované 2. armády. Jeho podíl v konečném vítězství na soluňské frontě zůstane navždy nezapomenutelný. Dne 15. září 1918 po předběžných bojích Francouzů prolomí jeho jugoslávská divise posíle u Dobropolje, projde v noci hluboko za frontu, vezme 16. Koziak a vrazí 17. klín do bulharské fronty mezi Gradsko a Demir-Čapu. Bulhaři, kteří nedovedli (či nechtěli?) organisovat po německém způsobu

protiútoky rezerv, povolili, v příčných údolích terénu jejich posily přicházely pozdě, 14. IX. stojí jeden klín Stepanovičovy armády u Kavadaru a druhý běže zezadu frontu stojící před skupinou gen. Anselma. Prvním klínem proniká srbská 1. armáda dále do vnitra Srbska, Stepanovič překročuje Crnu, dostihuje Vardaru u Krivolaku; jeho pravý klín uvolňuje spojeneckou posici před frontou Bojran—Vardar, která se 21. IX. odpoledne hroutí. Bulhaři ustupují na celé čáře údolím Strumy v hustých kolonách, do nichž vnášejí paniku bomby britských letounů. Začíná strategické pronásledování. Stepanovič obsazuje rychlým pochodem Štip (25. IX.), Kočani (26.), Carevo Selo (27.), takže Bulhaři tlačeni též Brity jsou ohroženi v týle, zatím co se jejich kolony tlačí v Kresenském pase bombardovány i se vzduchu. Dne 29. uzavírá Bulharsko příměří a 2. armáda odchází na západ, obsazujíc v řijně Kosovo, pak Sandžak a dospívajíc 1. XI. do Plevlje a Priboje.

Po válce se vrací hrdina, vyznamenaný zatím maršálskou hodností, do vlasti, pokryt slávou a naplněn uspokojením nad vítězným zakončením událostí, *quo rum pars magna fuit*. Ještě krátce pobývá jako zemský velitel v nově získaném území bosenském, pak odchází na venkov na trvalý odpočinek, kde tráví posledních 10 let svého života uprostřed lidu, z něhož vyrostl a jemuž vždy byl blízký. S ním odchází jeden z posledních junáků mladé srbské armády, postava, která má všechny vlastnosti státi se legendární.

Vr.

Doplňování a výchova důstojnického sboru v polské armádě.

Důstojníci jsou v polské armádě doplňováni a vychovávaní jinak než u nás a zdá se, že aspirant je vychováván již od počátku svého rozhodnutí pro vojenskou službu převážně prakticky a pro službu v poli.

Do důstojnických škol pro aktivní důstojníky jsou přijímáni z největší části absolventi středních škol. Ti po ukončení střední školy odcházejí do školy „podchoronžích“ v Ostrovu-Komorovu bez ohledu na zbraň, pro kterou jsou určeni. V této škole zůstávají jeden rok a školení jak teoretické, tak praktické se děje převážně v pěchotě. Zvláštní důraz se klade hned od počátku na důkladný výcvik ve střelbě a orientaci v terénu. Po ukončení roku je tato škola od července koncentrována do polovice srpna v táboře v Biedruszku, o kterém bude zmínka později, za účelem praktických cvičení různých zbraní a střelby. Od polovice srpna do konce září jsou tito „akademici“ zařadění k plukům pěchoty jako poddůstojníci. V listopadu začíná druhý rok výchovy akademiků, ale již ve školách té zbraně, ke které aspirant byl určen, tak pro pěchotu v Ostrovu-Komorovu, pro jezdeckto v Grudziaci, pro dělostřelectvo v Toruni atd.

V druhém roce v červenci se opět koncentrují akademici výše uvedených škol v letním táboře v Biedruszku k praktickým cvičením spolupráce zbraní a po ukončení, obdobně jako v roce prvním, jsou přidělováni k plukům své zbraně. Prosincem začíná třetí rok výchovy; jest ukončen opět koncentrací v letním táboře v Biedruszku, kde vykonají akademici poslední praktické zkoušky, v srpnu jsou jmenováni podporučíky (náš poručík) a odcházejí k plukům.

Menší část žadatelů pro sbor aktivních důstojníků je přejímána ze školy „podchoronžích rezervy“, t. j. ze školy pro záložní důstojníky. Tito po skončení školy pro záložní důstojníky odcházejí na 3 měsíce na praxi k plukům své zbraně jako poddůstojníci, druhý a třetí rok jsou společně vychovávaní jako akademici ostatní.

Z nejmenší části je doplňován aktivní sbor též z řad poddůstojníků. Po několikaleté službě u pluků a po vykonání zkoušek inteligence jsou ti, kteří obstáli, povoláni do důstojnické školy pro poddůstojníky v Bydhošti, která trvá dvě leta a má tři skupiny: pěchotu, jezdeckto a dělostřelectvo. Též tato škola je koncentrována v létě v táboře v Biedruszku, obdobně jako školy ostatní.

Zkouška přijímací do této školy je velice přísná. Týká se všeobecného vzdělání v rozsahu asi 6 tříd střední školy, společenského vystupování a taktu. V obou ročnících je celkem ve všech skupinách asi 100 poddůstojníků. Mezi prvním a druhým rokem jsou zkoušky, z nichž ti, kteří při zkouškách neobstojí, jsou posláni zpět k plukům jako poddůstojníci. Též konečná zkouška je velmi obtížná. Ti, kteří ukončí, jsou rovnocenní ostatním důstojníkům i společensky.

Ve školách se vyučuje z největší části předmětům, které patří k vojenskému povolání, a předměty, jichž znalost se předpokládá ze střední školy, jsou omezeny jen na nejmenší míru.

Od počátku je snahou vyučovatí příští důstojníky co nejvíce prakticky, učit je samostatnému rozhodování a vedení malých jednotek za všech okolností. Tedy snaha vychováti důstojníka pro válku. Různé instrukční jednotky všech zbraní, které jsou školám k dispozici, buď přímo přiděleny nebo v posádce, praktický výcvik usnadňují a podporují. Kromě toho důkladný výcvik ve střelbě a rychlá orientace v terénu jsou při výchově zásadním vodítkem. Nezapomíná se však ani dost málo na výchovu po stránce společenského vystupování.

V snaze dosáhnouti co nejvyššího stupně praktické dokonalosti ve výchově příštích důstojníků a umožnit jim poznání vzájemné spolupráce zbraní, shromažďují se důstojnické školy v letních měsících v letním táboře Biedruszku, asi 20 km od Poznaně.

Tábor je rozsáhlé cvičiště, podobné Milovicím, avšak v rozměrech daleko větších. Byl to majetek německého barona von Treskov, který jej daroval německé armádě, která ovšem důkladně a moderně vybudovala celý tábor. Po válce vznikl spor o tento majetek, ale byl vyhrán Polskem a zůstal tedy tábor k dispozici polské armádě.

Velký počet důkladně vybudovaných budov pro důstojníky, pro vojáky, velké jídelny pro mužstvo, důstojnické kasino, mnoho stájí, vše to umožňuje koncentraci velkých vojenských jednotek pro cvičení, polní střelbu a p.

Určitá doba, jak bylo podotčeno, je vyhrazena koncentraci důstojnických škol.

Účelem této koncentrace je:

- a) shromáždit důstojnické školy, aby byla cvičena prakticky spolupráce zbraní, a to ne ve velkých jednotkách,
- b) zvyknouti akademiky orientaci v jiném terénu mimo stálé posádky,
- c) provést polní střelbu důstojnických škol ve větším měřítku za spolupráce různých zbraní.

Koncentrace trvá přibližně dva měsíce. R. 1928 byly koncentrovány důstojnická škola pěchoty, jezdeckta, dělostřelectva, důstojnická škola pro poddůstojníky a důstojnický kurs panc. aut. Jako instrukční cvičné jednotky byly: pluk pěchoty, oddíl jezdeckta, eskadrona panc. aut, celý pluk tanků a letectvo. Dělostřelecký oddíl tvořila samotná důstojnická škola dělostřelecká.

Velitelem určený některý z vyšších generálů, který toho onoho roku je velitelem některé školy. Štáb jeho složen ad hoc z důstojníků gen. štábu různých zbraní, vybraných ze škol. Kromě toho má každá škola s sebou svůj důstojnický sbor.

Program cvičení se rozděluje:

- a) na cvičení ukázková,
- b) na cvičení dvoustranná,
- c) na polní ostrou střelbu za spolupráce různých zbraní,
- d) na dokončení výcviku jednotlivých škol,
- e) na sportovní závody.

Ukázková cvičení jsou tak organisována, že některé školy cvičí určitou fázi, zbývající školy se na cvičení dívají a jsou poučovány o cvičení svými učiteli. Akademici při těchto cvičeních tvoří buď samostatnou jednotku, nebo jsou zařazeni na velitelská místa u cvičné jednotky. Cvičení dvoustranná jsou připravována velitelstvem tábora.

Při obou stranách mají vždy účast všechny zbraně. Akademici se zařadují jako velitelé jednotek (setnín v to). O těchto cvičeních je vždy obšírná rozprava a kritika.

Ostrá polní střelba se provádí rovněž za spolupráce zbraní; tak na př. válečný prapor pěchoty je zesílen rotou tanků a podporován oddílem dělostřelectva. Terče se umísťují v terénu na dosti širokém prostoru, člení se do hloubky a je dbáno toho, aby se jich umístění přibližovalo co nejvíce skutečnosti. Střelba se provádí zásadně na námět. Dělostřelectvo a těžké kulomety postupující pěchotu předstřelují.

Tímto způsobem je organizována polní střelba v celé polské armádě. K tomu se nevybírá zvláštní střelnice, nýbrž jen vhodný terén; ani cvičení se předem zvlášť nepřipravuje. Je rozšířen ten názor v armádě, že jediné tímto způsobem možno připravit vojína na válku, vychovati v něm vzájemnou důvěru pro druhou zbraň, zbavit jej bázně a zmenšiti ztráty ve válce.

Sportovní závody v táboře mají za účel vychovati v příštích důstojnících vzájemné porozumění pro vojenský sport.

Na příští léta zamýšlí se koncentrovati ještě větší manévrové oddíly, shromáždit důstojnické školy hlavních zbraní ještě na delší dobu a ještě je více cvičiti prakticky.

Celý tábor v Biedruszku má ráz úplně vojenský, doby je velmi intenzivně využito, cvičí se stále po celé dny i noci.

Důstojníci po vyřazení ze všech uvedených druhů škol jsou zařazováni k plukům jako velitelé čet, jsou prakticky úplně vycvičeni a schopni vésti své jednotky za každých okolností jak při mírovém výcviku, tak i ve válce. V další službě a před povýšením musí ovšem absolvovati nové praktické kursy. O škole některé zbraně a kursech bude zmínka v některém z pozdějších čísel.

Z NAŠICH REVUÍ

Vojenské technické zprávy.

čís. 2/1929.

Štkpt. ing. Diviš uvádí tu stručný obsah přednášky, proslovené na schůzi skupiny vojenských inženýrů, o bezdýmném prachu. Popisuje historický vývoj všech druhů jeho až do prachu bezdýmného. Tyto zařazuje do dvou skupin: nitrocelulosoový a nitroglycerinový, t. j. ten, který vedle nitrocelulosity obsahuje i nitroglycerin. Nitrocelulosoový prach používá se u nás pro ruční zbraně. Nitroglycerinové prachy (balisít a kordit) používají se pro děla. Zajímavý je údaj o využití energie, jež činí u prachů, používaných u ručních zbraní jen 20—30%, u děl 20—42%. Nakonec uvádí vlastnosti bezdýmných prachů.

Mjr. Vogel píše dále o rychlém zjišťování souřadnic základních bodů řidičích děl a pozorovatelů (topografická příprava), aby vzhledem k potřebám pohybné války ve všech případech, kde bude zapotřebí přesné přípravy dělostřelecké, zkrátila se topografická příprava. Autor uvádí vel-

mi vhodně postup trigonometrických výpočtů podle známé metody Pothenotovy a sestavil přehledný formulář, který se plně osvědčil při střelbě 2. těžké dělostřelecké brigády.

Štkpt. gšt. Sýkora podává několik úvah o pěchotním dělu. Z úvah všeobecných a známých vyzdvihuje správný názor autorův, že pěchotní dělo musí střeliti přímo, aby spotřeba střeliva byla co nejmenší, že za útoku má býti skryto a má se objevit teprve v okamžiku, kdy se útočící pěchota zastaví, a že musí pak zasáhnouti krátce a zmizeti. Praktickou donosnost stanoví min. 2000 m a účinek proti lehkému polnímu úkrytu. Myslí tudíž, že postačí střela váhy 5—6 kg s nárazovým zapalovačem s dvěma náplněmi, jednou pro dráhu plochou, druhou pro dráhu strmou. Střelivo vozilo by se na jednom vozidle s dělem silou motorickou (housenkovým vozidlem). Obsluha a motor byl by zabezpečen ochrannými štíty proti střelbě kulometů ze vzdálenosti 500 m. Jelikož jeden prapor pluku bývá obvyčejně v záloze, vystačily by pro pluk 2 čty